

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. 3, jaargang 4, maart 2004

Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@probiblio.nl. Uitgave: Vereniging PBC's.

Van de redactie

Moeten de OCenW-gelden voor de bibliotheekvernieuwing na 2004 rechtstreeks naar de gemeenten worden overgemaakt of, zoals nu, naar de provincies blijven gaan? Met andere woorden: houden de provincies nog een *regiefunctie*?

Met die prangende vraag houden de onderhandelaars van VNG, IPO en OCenW zich nu al weer enige tijd bezig in het kader van de herziening (bijlage) van het Koepelconvenant.

De rijksbezuinigingen op de fondsen van de lagere overheden, die nu ook bij enkele provincies (Noord-Holland, Zeeland) gaan doorwerken tot bezuinigingsvoornemens op cultuur, waaronder (mogelijk) bibliotheekwerk, zullen het onderhandelingsklimaat niet positief beïnvloeden.

Iets anders: het advies van De Vuijst Consult over de omvorming van ProBiblio tot Provinciale Serviceorganisatie (PSO) voor Noord- en Zuid-Holland is verschenen. Lees en oordeel.

Wim Keizer
17 maart 2004

De Vuijst Consult: drie taakclusters PSO NH en ZH: kennis, netwerk, uitvoering

Alle partijen in het stelsel van bibliotheken in Noord- en Zuid-Holland hebben er baat bij als ProBiblio wordt omgevormd tot een nieuwe provinciale serviceorganisatie (PSO) die in drie taakclusters actief is, namelijk:

- kennistaken;
- netwerktaken en
- uitvoeringstaken.

Dat zegt De Vuijst Consult BV in een advies aan de provincies Noord- en Zuid-Holland. De provincies hadden De Vuijst gevraagd een advies uit te brengen over de

positionering en verdere invulling qua inhoud en organisatie van ProBiblio als serviceorganisatie, met kennistaken, facilitaire taken, taken op het gebied van bibliotheekzaken en taken op aanverwante terreinen.

Het team van De Vuijst Consult dat aan de opdracht gewerkt heeft bestaat uit mevrouw drs. Heide Gramser en de heren drs. Harry Bovens en prof. dr. Jan de Vuijst.

Het advies is uitgebracht onder eindverantwoordelijkheid van Jan de Vuijst. De gebruikte input bestond uit literatuur, uit door interviews met vertegenwoordigers van alle geledingen verkregen informatie en uit terugkoppeling van een brede klankbordgroep.

Kennistaken

De Vuijst zegt dat *het publiek* er baat bij heeft als op landelijk en provinciaal niveau *kennistaken* geclusterd worden. Kennistaken zijn volgens De Vuijst taken die de PSO samen met de grote bibliotheken oppakt. Zij zijn gelegen in de ruimte tussen het landelijke en lokale niveau. Deze taken vormen de verbindende schakel daartussen. Zij zijn gericht op het toepassen van nieuwe ontwikkelingen en van landelijk geïnitieerde innovatie. Een voorbeeld daarvan is AI@din, dat in Noord- en Zuid-Holland in de startfase in projectvorm onder aansturing van de Stichting Overleg Openbaar Bibliotheekwerk Noord-Holland (SOOB NH) en de Stichting Bibliothekenoverleg Zuid-Holland (BOZH) wordt uitgevoerd.

Samengevat:

- Kennistaken worden door de netwerkpartners *gezamenlijk* ontwikkeld en aangeboden;
- De bekostiging geschiedt uit *landelijke en provinciale projectgelden*;
- De kennistaken moeten aansluiten bij de *beleidsprioriteiten* van de netwerkpartners.

Netwerktaken

De Vuijst vindt dat *het bibliotheekveld* er mee gebaat is als de PSO taken oppakt die het beste in netwerkverband georganiseerd kunnen worden.

Het rapport definieert *netwerktaken* als taken die het functioneren van de bibliotheken in netwerkverband ondersteunen. Als voorbeelden noemt het advies automatisering, onderzoek, kwaliteitszorg, leenverkeer, culturele programmering en projectmanagement. De Vuijst adviseert om provinciale subsidie op deze taken in te zetten.

Samengevat:

- De PSO biedt de netwerktaken via een *klant-leverancier-relatie* aan de bibliotheken aan;
- Netwerktaken kennen *gesubsidieerde* tarieven, volgens een verdeelsleutel.
- Netwerktaken sluiten aan bij *beleidsprioriteiten* van provincies, met als speerpunten innovatie, netwerk- en ontwikkeltaken.

Uitvoeringstaken

Volgens De Vuijst zullen de bibliotheken naast de twee eerder genoemde taken behoefte blijven houden aan ondersteuning bij de uitvoeringstaken. Daarbij gaat het om facilitaire taken die tot de uitvoeringsverantwoordelijkheid van iedere bibliotheek behoren. De PSO biedt de taken tegen marktconforme tarieven aan. Het advies noemt o.a. de personeels- en salarisadministratie, de financiële administratie, financieel advies, dienstverlening op collectiegebied, de bibliobusdienstverlening, personeelsvoorziening en inkoopbemiddeling.

Samengevat:

- De PSO biedt facilitaire taken via een *klant-leverancier-relatie* aan de bibliotheken aan;
- Facilitaire taken kennen *marktconforme* tarieven.

Organisatiestructuur

Op basis van de driedeling in soorten taken, beveelt De Vuijst aan deze driedeling ook aan te brengen in de organisatiestructuur van de PSO, n.l.:

- Kennis- en coördinatiecentrum;
- Netwerkondersteuning;
- Facilitaire dienstverlening.

De taakgebieden zijn:

Kennis- en coördinatiecentrum:

- Kennisdiensten.

Netwerkondersteuning:

- ICT-beheer en informatisering;
- Onderzoek & kwaliteitszorg;
- Projectmanagement & advies;
- Culturele programmering;
- Personeel & Organisatie;
- Leenverkeer.

Facilitaire dienstverlening:

- Personeels- en salarisadministratie;
- Financiële administratie;
- Collectiedienstverlening;
- Bibliobussen;
- Personeelsvoorziening;
- Inkoopbemiddeling etc.

De Vuijst beveelt verder aan de huidige situatie met een Raad van Commissarissen en een directeur die het bestuur vormt te laten bestaan. Naast de genoemde productieafdelingen zijn er stafafdelingen nodig voor de *bedrijfsvoering*, zoals directiesecretariaat, marketing & communicatie, personeel & organisatie, systeembeheer/ICT, boekhouding, receptie en catering.

Afstemmingsafspraken kennistaken

Wat De Vuijst betreft worden de taken van het kennis- en coördinatiecentrum geregeerd door *afstemmingsafspraken*. (De netwerktaken en facilitaire taken worden geregeerd door *klant-leverancier-relaties* en, waar van toepassing, *subsidievoorwaarden*). De Vuijst zegt dat voor de kennistaken het samenwerkingsverband met andere partners in het bibliotheekveld *essentieel* is.

Opgemerkt wordt dat de PSO participeert in de samenwerkingsverbanden van Noord- en Zuid-Hollandse openbare bibliotheken, n.l. de SOOB NH en het BOZH. Het rapport adviseert in deze organen afspraken te maken over de inzet en de verdeling van projecten voor kennistaken, die al dan niet bij de PSO of één of meer basisbibliotheken worden uitgevoerd.

De Vuijst zegt hier verder over: "Op jaarbasis adviseren zowel BOZH als SOOB de betrokken provincies over vernieuwing en specifieke projecten. Op basis hiervan besluiten de provincies over de inzet van het provinciale programmabudget, al dan niet aangevuld met de stimuleringsmiddelen van het rijk (programmafinanciering). Het (dagelijks bestuur van) BOZH, (het dagelijks bestuur van) de SOOB en de directeur van

de PSO leggen de afspraken over aansturing, locatie, secretariaat, inzet van geld en mensen en de werkverdeling van het kennis- en coördinatiecentrum vast".

Regiodirectie

Het rapport gaat ervan uit dat directievoering (regiodirectie) geen taak van de PSO is. Ook zijn er straks geen bibliotheekmedewerkers meer in dienst van de PSO. Dat laat volgens De Vuijst echter onverlet dat bibliotheken al dan niet onderdelen van de werkgeversfunctie kunnen uitbesteden aan de PSO: personeels- en salarisadministratie, personeelsbeheer en/of personeelsmanagement en organisatieontwikkeling. Zoals uit de eerder beschreven taakverdeling blijkt, zitten administratieve taken bij de facilitaire dienstverlening en zit er een taakgebied P&O bij de netwerkondersteuning.

Overgangstermijn

Om van de huidige situatie van ProBiblio naar de nieuwe situatie van de PSO te komen beveelt het advies een *gefaseerde aanpak* aan die loopt tot 2010. De essentie van de omvorming is dat er een verschuiving van de provinciale subsidie optreedt en dat de provinciale subsidie voor directievoering OB-en, conform eerdere provincieuitspraken, per 1 januari 2006 wordt beëindigd.

De huidige subsidieaanwending is gebaseerd op bij de fusie van de PBC's Noord- en Zuid-Holland gemaakte afspraken waarbij clusters van producten en diensten meer subsidiabel zijn naarmate ze meer bijdragen aan kwaliteitsverbetering, innovatie en netwerkvorming. Bij de huidige organisatiestructuur van ProBiblio, met de twee poten Bibliotheekzaken en Facilitaire Diensten, ontvangen afdelingen binnen beide diensten in meerdere of mindere mate provinciale subsidie, gebaseerd op de oude afspraken. In de nieuwe, door de Vuijst geschetste organisatiestructuur, gaat de provinciale subsidie naar het kennis- en coördinatiecentrum en de netwerkondersteuning. In beginsel gaat er geen subsidie meer naar de facilitaire dienstverlening.

Financiering

Over de financiering van het kennis- en coördinatiecentrum zegt het rapport: "Programmafinanciering: bundeling van de diverse geldstromen (projectgelden,

impulsgelden van het rijk en eventueel de WSF-gelden). Jaarlijks op basis van geïntegreerde programma's (na overleg met het veld samengesteld) besteden".

Over de subsidiëring van de twee andere poten, Netwerkondersteuning en Facilitaire dienstverlening, zegt het advies: "Binnen de subsidie voor uitvoeringstaken en netwerktaken een geleidelijke verschuiving aanbrengen ten gunste van de netwerktaken. Afhankelijk van het tempo waarin de basisbibliotheken ontstaan, kunnen de provincies middelen verschuiven naar netwerktaken. Voor bibliotheken betekent dit dat de tarieven voor uitvoeringstaken hoger worden, terwijl tegelijkertijd naar verhouding de tarieven voor de netwerktaken verlaagd kunnen worden. Hierbij kan de PSO bijvoorbeeld werken met verschillende arrangementen".

Het rapport beveelt verder ook aan de vorming van basisbibliotheken te stimuleren door (voormalige) bibliotheken in 30-min-gemeenten een financiële tegemoetkoming aan te bieden voor de beëindiging van gesubsidieerde directievoering (compensatie in geld, alleen voor dit onderdeel, dus niet voor de financiële administratie en andere administraties, want daar is voor 30-min sprake van substitutie: deze facilitaire taken worden duurder, netwerktaken worden goedkoper - wk).

Financiële werkgroepen

In beide provincies zijn financiële werkgroepen actief. Zij hebben de opdracht de financiële gevolgen voor zowel de PSO als de bibliotheken in kaart te brengen en aanbevelingen te doen. Bij de PSO gaat het dan om de nieuwe indeling in vier eenheden (de 3 productie-eenheden en de bedrijfsvoering, met de aanbevelingen van De Vuijst voor de subsidie-inzet). Wat de bibliotheken betreft, gaat het uiteraard om de financiële gevolgen voor bibliotheken in gemeenten met minder dan 30.000 inwoners. Gevraagd wordt ook een voorstel te doen voor een gefaseerde verschuiving tussen 2006 en 2010. Rapportages van de groepen worden verwacht in april.

Cultuurkenmerken

Behalve over de harde structurele en financiële kanten van de nieuwe PSO, zegt

De Vuijst ook een en ander over de cultuurkenmerken.

Het huidige ProBiblio is vooral uitvoerend gericht. Meer nadruk op kennistaken en netwerktaken gaat uit van een verschuiving naar een rol van "ontwikkelaar" (met innovatiekracht) (naast handhaving van een rol van uitvoerder).

De nieuwe missie van de PSO luidt volgens het rapport: "De PSO bevordert innovatie, effectiviteit en efficiëntie van het netwerk van bibliotheken voor de hele provincie Noord- en Zuid-Holland door het ontwikkelen en leveren van producten en diensten op maat".

Doelstellingen van de PSO zijn:

- maximale ontwikkeling van dienstverlening (innovatie);
- optimale klanttevredenheid (effectiviteit);
- goede prijs-prestatieverhouding (efficiëntie).

Passen *grinders, minders and finders* wel in één organisatie? Het rapport zegt: "De combinatie van zowel het fungeren als ontwikkelaar en uitvoerder in één organisatorisch verband vraagt om een bewuste benadering. In feite worden naast de bestaande rol van "uitvoerder" de rollen van "ontwikkelaar" en "kennisspecialist" expliciet benoemd en versterkt. De PSO blijft in eerste instantie diensten verlenen aan haar huidige bibliotheekmarkt. Daarnaast moet de expertise versterkt worden voor de nieuwe rollen". De cultuurkenmerken die horen bij de kennistaken, netwerktaken en uitvoeringstaken zijn respectievelijk:

- *expertisegericht* (specialismen, interactie met klant en samenwerkingspartners),
- *ontwikkelergericht* (dynamisch met verstand van zaken, oog voor ontwikkelingspotentieel en omgevingsgevoeligheid, interactie met opdrachtgever en werken op consultbasis) en
- *uitvoeringsgericht* (professionele, zakelijke, resultaatgerichte houding, oog voor efficiënte bedrijfsvoering).

Omvang

Om een indruk te geven van de omvang van de PSO heeft het rapport de huidige formatie van de centrale van ProBiblio per 1-1-2004 toegedeeld naar de nieuwe eenheden en laat het verder de situatie in 1-1-2006 en 1-1-2010 zien.

Dat levert in formatieplaatsen op:

	1-1-2004	1-1-2006	1-1-2010
Directie	3	3	2
Bedrijfsvoering	25,01	22	22
Kennis- en coördinatiecentrum	5,24	6	12
Netwerkondersteuning	104,57	107	114
Facilitaire dienstverlening	83,91	83,91	61
Totaal PSO	221,73	221,91	211

Het rapport zegt dat het om een globale indicatie gaat, om aan te geven waar de formatie zal afnemen dan wel zal toenemen, als gevolg van de beleidsprioriteiten van beide provincies en de ontwikkelingen in de markt.

Werkgeversfunctie

Het rapport gaat er van uit dat het juridisch werkgeverschap bij basisbibliotheken van voldoende omvang komt te liggen. Die basisbibliotheken zijn er echter nog niet. Om ook hier te kunnen komen tot een soepele overgang, gaat het advies er van uit dat er voor de PSO een nieuwe stichting wordt opgericht en dat de personeelsleden die in dienst van ProBiblio werkzaam zijn in "aangesloten bibliotheken" (dat zijn er meer dan het aantal personeelsleden van de centrale) bij ProBiblio in dienst blijven tot het moment dat overdracht daadwerkelijk kan plaatsvinden. Daarmee gaat de huidige stichting ProBiblio fungeren als tijdelijke werkgeverstichting. Bekeken zal worden hoe de verhouding tussen de nieuwe PSO en de werkgeverstichting juridisch het beste vormgegeven kan worden. "Het voordeel van een tijdelijke werkgeverstichting is dat de nieuwe stichting PSO van start kan gaan zonder directe energie en betrokkenheid bij het tempo waarin de overdracht van het formeel werkgeverschap naar de basisbibliotheken geregeld kan worden". Een klankbordgroep werkgeversfunctie, bestaande uit 4 vertegenwoordigers van

bibliotheekorganisaties uit Noord-Holland en 4 uit Zuid-Holland, heeft onder voorzitterschap van De Vuijst Consult geadviseerd in te stemmen met de in het algemene rapport genoemde ideeën. Wel is een punt van aandacht wanneer een basisbibliotheek *voldoende omvang* heeft om het juridisch werkgeverschap zelf adequaat te kunnen uitvoeren. *Werkgeverschap in netverband*, zoals in Overijssel, wordt genoemd als optie, maar is in het advies verder niet uitgewerkt.

Draagvlak?

Beide provincies peilen het draagvlak voor het advies door het houden van informatie-bijeenkomsten voor gemeenten en bibliotheken. De besluitvorming wordt komende zomer verwacht.

Unit Bibliotheekwerk Symbiose wordt stichting

De provincie Limburg heeft besloten de nog bestaande unit Bibliotheekwerk van Symbiose per 1 mei te verzelfstandigen. Een nieuw op te richten stichting zal de dienstverlening die de unit Bibliotheekwerk van Symbiose tot nu toe uitvoerde ongewijzigd overnemen.

Zoals eerder werd gemeld (Nieuwsbrief december 2003) ontvangt Symbiose (in de oude vorm) per 1 januari 2004 geen provinciale subsidie meer. Een deel van Symbiose is per 1 januari omgevormd tot Spark Result BV, een ander deel blijft onder de naam Symbiose lopende diensten nog aanbieden. Een aantal diensten zoals sport en zorg is reeds verzelfstandigd. De provincie is bezig een bestuur voor de nieuwe stichting te formeren. Beoogd voorzitter is de heer J.H.M. Bronckers (oud-gedeputeerde).

Nader bekeken moet worden hoe het verder gaat met de vier regionale backoffices en met de voorgenomen "indaling" van personeel van de unit Bibliotheekwerk (straks stichting) naar die backoffices.

Verder valt, in aanvulling op de berichtgeving van december, nog te melden dat de bibliotheken van 6 gemeenten in Zuid-Limburg, nl. Valkenburg aan de Geul, Vaals,

Margraten, Eijsden, Gulpen en Meerssen, hebben besloten te fuseren.

In Parkstad (rondom Heerlen) is een extern bureau, Hordijk en Hordijk, bezig een beleidsplan voor de regio te concipiëren.

Zeeland en Noord-Holland willen bezuinigen

De provincie **Zeeland** gaat bezuinigen op de subsidies aan instellingen. De Zeeuwse Bibliotheek heeft een bezuinigings-aankondiging gekregen van 65.000 euro in 2005, 98.000 euro in 2006 en 130.000 euro in 2007. "Besloten is om, wegens maatregelen van het Rijk met betrekking tot het bezuinigen op onder meer het provinciefonds, voor de periode van 2004-2007 een heroverwegingstaakstelling door te voeren van 3,5 miljoen euro", aldus de provincie Zeeland in haar brief aan o.a. de Zeeuwse Bibliotheek.

GS van **Noord-Holland** hebben in een algemene vooraankondiging aan instellingen, waaronder ProBiblio, een bezuinigings-taakstelling van 5 miljoen euro, ingaande 2005, aangekondigd.

Een eerder aangekondigde bezuiniging van 10% gemiddeld is onder druk van Provinciale Staten ingetrokken. De provincie schrijft in de nieuwe brief: "Afhankelijk van de invulling van de taakstelling is het niet uitgesloten dat in voorkomende gevallen de korting voor een aantal instellingen wellicht meer dan 10% zal bedragen, terwijl voor andere instellingen mogelijk in het geheel geen korting wordt toegepast".

GS zullen de komende maanden, bij de begroting 2005, nadere voorstellen doen. GS schrijven dat zij er van uitgaan dat de instellingen nu tijdig de nodige maatregelen kunnen nemen om de gevolgen van de mogelijke korting op te vangen.

Procesbureau laat rapporten vergelijken

In opdracht van het landelijke procesbureau heeft Egbert Broers een vergelijking gemaakt van het door Zunderdorp gemaakte monitor-rapport *Basis voor bibliotheken; voortgangs-rapportage herstructurering bibliotheekwerk*

2003 (gemeld in de vorige Nieuwsbrief) en een door hemzelf gemaakte *Evaluatie van provinciale bibliotheekbeleidsplannen*. De teksten zijn te vinden op www.bibliotheekvernieuwing.nl.

Broers constateert o.a.:

- De *evaluatie en de monitor* laten zien dat daar waar de provincie sterk actief is in de organisatorische, bestuurlijke en financiële keuzes die gemaakt moeten worden (o.m. Groningen, Friesland, Noord-Brabant) impasses niet ontstaan. Daar waar de provincie de vorming van basisbibliotheken al te zeer alleen aan het veld overlaat (Zuid-Holland, Gelderland) of keuzes maakt die niet gedragen worden door het veld (Limburg), dreigt het vernieuwingsproces te stikken zodra er concrete afspraken gemaakt zouden kunnen worden.
- Zowel uit *de evaluatie als de monitor* komt naar voren dat de provincie de aangewezen partij is om leidend te zijn in de discussie over de verdeling van taken, rollen en geld. Niet dat de provincies alles zouden moeten bepalen, maar het is niet aan de lokale partijen om individuele keuzes te maken die gevolgen of precedents kunnen hebben voor het stelsel als geheel. Deze discussies moeten door de provincies worden geleid en tot gedragen uitgangspunten worden gebracht. De monitor laat zien dat er verschillende modellen mogelijk zijn (Friesland, Overijssel, Groningen) en dat het dus mogelijk is om een situatie te creëren die recht doet aan de eigen provinciale situatie (sic - wk).
- In de *evaluatie* wordt duidelijk dat er grote verschillen mogelijk zijn tussen de mate van richtinggevendheid van de plannen. De *monitor* laat duidelijk zien waar de gezamenlijke afspraken in het Koepelconvenant de ruimte laten om tot verschillende snelheden en rolopvattingen te komen, maar laat ook zien dat daar waar die ruimte intelligent wordt ingeperkt, het vernieuwingsproces aan snelheid en effectiviteit wint.

Opinie

Gangbare inhoudelijke bibliotheekvernieuwing...

Wat heeft de bibliotheekvernieuwing tot nu toe aan inhoudelijke ideeën opgeleverd?

Er zijn twee sporen: *bibliotheekverbreding en inhoudelijke vernieuwing* van het bibliotheekwerk zelf.

De gangbare lijstjes zien er zo uit:

Samenwerking met:

- musea en archieven (BAM!);
- andere culturele instellingen;
- CPNB;
- Volksuniversiteiten;
- Digitaal Erfgoed Nederland (DEN).

Vernieuwing op het gebied van:

- Bibliotheek.nl, derivaten en toepassingen (vooral ook gericht op de jeugd);
- landelijk lenen;
- media-educatie;
- RFID/selfservice (vrijkomende uren voor beter inlichtingenwerk);
- Kulturhus (hoort ook in bovenste lijstje);
- standards, benchmark, audit (kwaliteitszorg)
- inspectie herinvoeren;
- ABC-wet invoeren (Archief, Bibliotheek en Cultuurhuis);
- één nieuwe opleiding voor archieven, bibliotheken, musea creëren;
- leer- en leesachterstanden bestrijden;
- inburgering allochtonen bevorderen;
- projecten ter versterking educatieve functie

... en niet-gangbare bibliotheekvernieuwing

Volgens W.J. de Ridder, directeur van de Stichting Maatschappij en Onderneming (SMO), tevens deeltijdhoogleraar Toekomstverkenningen aan de TU Twente, "grijpen emoties via cyberspace de politieke en economische macht".

De Ridder (Staatscourant 25 maart 2003): "Mensen nemen niets meer aan van de geijkte autoriteiten. Maar ze willen het ook niet allemaal zelf uitvinden. Ze steken geen tijd in het opbouwen van eigen inzichten. Men heeft niet meer de tijd voor fact finding. Mensen die zelf in een boekhandel rondsnuffelen zijn een zeldzaam verschijnsel geworden".

"Cyberpower heeft met kuddegedrag te maken. De snelheid van de communicatietechnologie en de schaal ervan vergroten de invloed van emoties op de economische en politieke realiteit. Kijk naar

de Enron-affaire: een prachtig bedrijf als Arthur Andersen is een paar maanden geleden naar de knoppen gegaan door een overreactie op een boekhoudschandaal. Een overreactie die heel snel de wereld rondging. Het is maar een voorbeeld van de macht van de emotie".

"Nog maar een jaar geleden werd Dijkstal afgeschilderd als kandidaat-minister-president. Een paar maanden geleden verdween hij van het toneel. En je hoort niets meer over hem. Hij had geen verkeerde uitspraken op zijn geweten, hij heeft zich niet aan godslastering schuldig gemaakt, hij heeft eigenlijk niks fout gedaan. Hij had alleen niet het gevoel voor de emoties van de kiezer".

Spektakel

Volgens **M. Elchardus**, hoogleraar Sociologie aan de Vrije Universiteit te Brussel, zijn we getuige van de verwording van de vertegenwoordigende democratie tot een mediaspektakel: de dramademocratie of de fandemocratie (Staatscourant, 3 december 2003). Zijn verhaal sluit aan op bovenstaande van De Ridder, maar hij verwijst niet alleen naar "cyberspace" maar ook naar de traditionele media, die volgens hem steeds meer voor anekdote, sensatie en emotie kiezen in plaats van achtergrondinformatie "over belangrijke besluitvormingsprocessen, zoals bijvoorbeeld de Europese, die ons meer dan de helft van onze wetten en reglementen opleveren".

Elchardus: "Misschien moeten we zelfs een nieuw en zeer delicaat debat openen en ons de vraag stellen of we in een maatschappij waarin politiek succes zozeer door de media wordt beïnvloed, alle vertegenwoordigers nog wel moeten verkiezen. Dient een groter deel van de vertegenwoordigers niet door de collega's te worden gecoöpteerd, door de middenorganisaties aangewezen, ter wille van expertise aangeduid. We moeten in elk geval de geluidsinstallatie van onze samenleving beter afstellen, de stem van de burger veel luider laten klinken, het geruis van de media terugdraaien".

Tot zover zo maar twee personen die wat verder denken over de rol van informatie en media in de zogenaamde "kennis-samenleving", de zogenaamde "informatie-maatschappij".

Niet kennis en informatie, maar emotie lijkt echter voorop te staan.

Niet de zorgvuldigheid, de langzaamheid, de grondigheid, de continuïteit, de objectiviteit en de aandacht die nodig zijn voor oordeelsvorming staan centraal, maar razende snelheid, vluchtigheid, oppervlakkigheid, discontinuïteit, subjectiviteit en gebrek aan echte belangstelling. Ook bij het onderwerp van deze Nieuwsbrief, de bibliotheekvernieuwing, zien we daar alle verschijnselen van.

De bibliotheek had altijd als bestaansrecht dat de bevordering van het vrije verkeer van informatie noodzakelijk is voor een democratische samenleving.

Dat de Nederlandse bibliotheek nog niet klaar is voor de toekomst, is haar niet euvel te duiden; wel dat er in bibliotheekkring zo weinig wordt nagedacht en geschreven over de bovengenoemde ontwikkelingen.

Bibliotheekvernieuwing zou inhoudelijk toch meer moeten zijn dan *branchevervaging* en *op Internet doen* wat anderen daar ook al deden of kunnen doen?

Is de openbare bibliotheek echt op weg te verdwijnen als zelfstandig instituut en opgelost te worden in andere (digitale) voorzieningen en structuren, of verbeeld ik mij het maar?

Koerszoekend leiderschap?

Volgens **een sleutelfiguur** in het *openbare* bibliotheekwerk, die helaas - zoals de meeste sleutelfiguren - niet in het *openbaar*, bijvoorbeeld in de Nieuwsbrief, op de ontwikkelingen rond de bibliotheekvernieuwing wil reageren, is er in het bibliotheekvak behoefte aan *koerszoekend leiderschap*.

Als dat koerszoekend leiderschap er al is, zou het mooi zijn als we daar in het openbaar ook eens manifestaties van mochten zien.

WK